

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 132, ח' בטבת תשע"ד

על יחסו של הנוער הציוני-דתי לרבותיו

יואל פרנקנבורג, רכז מחוז דן, תנועת בני עקיבא בישראל

תורתנו ואת דרכו. אם היה זה משהו פרטי לא הייתי כותב. מה עוד שתמיד יהיה מי שיקום ויסביר מדוע "במקרה בפעם הזאת" הוא לא הגיע. בעיניי, ההשתתפות המעטה באזכרה היא ביטוי נוסף ליחסנו הכולל לרבותינו. הרי אנו כציבור מתייחסים בצורה דומה לזכרם של כל גדולי הציבור הציוני-דתי בדורות האחרונים. כך באזכרה לרב קוק בג' באלול שאליה באים בעיקר תלמידי ישיבתו. ביום זה גם במרבית המוסדות שלנו כמעט שאין דנים במבט רוחב על דמותו ועל משנתו (כמובן, לומדים תמיד פרקים מכתביו, אך זה משהו אחר לגמרי מאשר ניסיון להתבונן בדמותו ובייחודו). על כמות המוסדות והקהילות שעסקו במורשתו של הרב צוקרמן זצ"ל, שיום השלושים שלו חל שבוע לפני האזכרה לרב נריה, איני מדבר. המכנה המשותף לכולם הוא חוסר תשומת לב בציבוריות שלנו, וחוסר לימוד וניקה חינוכית במסגרות החינוך שלנו מדמויות מרכזיות בהן ראוי להתבונן ומהן ראוי לינוק השראה.

כאשר מאות רבות מאוד של חברים, ציונים דתיים, מציינים ב"ט בכסלו (ממש באותו תאריך סמלי שבו מו"ר הרב נריה נפטר!) את יום שחרורו של האדמו"ר הזקן מהכלא, ציון שאינו רק טכני אלא ביטוי להזדהות מסוימת עם דרכו, אני עומד ושואל, "מה קורה לנו?".

אינני משועבד למגזריות. מותר לפגוש דמויות אחרות ומותר לשמוע מנגינות שונות. איני מחפש להפיק לזכר רבותינו הופעות ענק בבנייני האומה או כנסים נוצצים (מבלי חלילה לזלזל באלו שעושים כן לדמויות אחרות); אין בינינו תחרות על גדולי ישראל. אישית, גם אינני מעוניין בהערצה עיוורת. בסך הכול הייתי מצפה לחינוך מעמיק לאור משנתם ופועלם של גדולי ישראל ומנהיגי מופת שיצקו את יסודות הציונות הדתית בדורות

נתחיל מהסוף: מאה ויותר שנים אחרי ייסוד הציונות-הדתית הממשית, נדמה שעדיין לא למדנו לינוק השראה מדמויות מופת של רבנים שהנהיגו את המחנה. את המחיר החינוכי והציבורי משלמים כולנו.

אדגים את כוונתי מחוויה שחוויתי לפני מספר שבועות. זמן קצר לפני חנוכה זכיתי להיות שותף באזכרתו של הרב נריה זצ"ל בכפר הרא"ה, ח"י שנים לאחר פטירתו. האזכרה הוקדשה השנה גם לדמותה של הרבנית רחל ע"ה. היו שם מעט נציגי משפחה, הרבה קומונריות של בני עקיבא, כיתה ט' אחת מיישיבת בני עקיבא ממרכז הארץ, מעט זקני ורבני הציונות הדתית, אפס תקשורת.

רבות כתבו ועוד יכתבו על פועלו של הרב נריה זצ"ל, ולא בכדי הוא זכה לכינוי "אבי דור הכיפות הסרוגות". הוא היה אבא שידע לחבר עולמות, להקים ישיבה שהיא ציונית בדור בו שני המושגים נתפסו כסותרים; להביא למצב שבו תנועת נוער מקימה ישיבה; לגבש תפיסה חינוכית שלמה המותאמת לנוער ארץ-ישראלי, ועוד. אין ספק כי תרומתו לתנועת בני עקיבא המתפתחת, על מוסדותיה ושלוחותיה, גווניה וחבריה, הייתה מרכזית ביותר.

אך אנו כציבור לא זוכרים מספיק וממילא גם לא נוהרים לאזכרה בכפר הרא"ה. לאזכרתו של ענק הרוח, נמוך הקומה, שעל שמו חתום אחד התהליכים המדהימים של הדור, הביאו כעשרים כסאות פלסטיק ומיקרופון אחד בלבד. שום שלט גדול, ודאי לא מסע פרסומי רחב שיגייס את הציבור בהמוניו. לא היו שם עשרות אוטובוסים של מוסדות ולא היו שם אנשי תקשורת. היו שם מעט אנשים טובים שמוקירים את זכרו של הרב נריה, וזהו.

השאלה החינוכית צריכה להיות מופנית אלינו ולא אל משפחת נריה היקרה, הממשיכה כמיטב יכולתה להפיץ את

האחרונים. האם אין מקום ואף צורך בהיכרות רחבה עם אישיותם ופועלם? בלימוד מתעוזתם ומדרכם הרוחנית והחינוכית? וכן, גם בדיון על השונות שביניהם? יש כאן ביטוי לבעיית עומק וחוסר השקעתנו בלימוד מורשתם של ראשונים הוא רק קצה הקרחון שלה. אני פוגש בני נוער יום-יום. לא מעט מהם אבודים בסבך הדעות, השיטות והגישות המתרוצצות בציבוריות הישראלית. האם השכלנו, כאנשי חינוך, (גם) להציג להם באופן בהיר דמויות מופת שמאורם הם יכולים לינוק? ובלי לפגוע – אין הכוונה רק בתליית תמונתם ובלמוד מידע טכני על מסלול חייהם. האם אנו מאפשרים לילדינו מפגש חי עם דמויות מנהיגות, אנשי רוח ומעש ששילבו תורה ועבודה במובן העמוק, שפרצו דרך והובילו בשורה? עלינו לעשות חשבון נפש ביחסנו לגדולי ישראל ציוניים-דתיים, שלימדו אותנו לאחוז בדרך הספרא והסייפא; שפרצו דרך של חיבור הקודש והחול ברוח ובמעשה. אם נדע להציגם נכון נגלה כי הנוער שלנו צמא למפגש עם

דמויות שיהוו עבורו מודל להשראה ולדיון בדרכם ובהליכותיהם. אמנם מלהיב יותר לדבר על העתיד, אך רכיב חיוני בחינוך טמון ביכולת לדעת גם מאין באת. אין לנו במה להתבייש; לציבור הדתי-לאומי יש ענקי רוח ואנשי עשייה אדירים. הגיע הזמן שנכבד אותם-אותנו ונייצר לנו ולנוער שלנו נקודת אחיזה והתבוננות שורשית; כזאת שתיתן כוח להוסיף טוב ואור בדרכנו מתוך עוז וענווה.

אין לי דבר נגד האדמו"ר הזקן,

אבל חבל לי שאין לנו דבר עם האדמו"ר החלוץ.

הרהורים חינוכיים

1. מה הן הסיבות לחוסר ההתעניינות של חלק מהנוער בדמויות מופת "שלנו" מהדור הקודם? האם זה חלק מחוסר עניין בעבר, המאפיין צעירים שמתלהבים בעיקר מדברים חדשים? האם זה חלק מחוסר הערכה לרבנים בכלל? ואולי סיבה אחרת?
2. כיצד כדאי לפעול בכיתה כדי לעורר רצון ללמוד על דמויות עבר? האם ניתן להביא למצב שבו תלמידינו ירצו מעצמם לקרוא ולדעת על דמויות אלו? האם דברי הנביא: "וְהָיוּ עֵינֵיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֵיךָ" (ישעיה ל, כ) עשויים לשמש לנו מקור השראה? למה? ושמה דמויות המופת של חלק מהצעירים יהיו חלילה רק אלו הנראות מבעד מסך הטלוויזיה...?
3. נושא דיוננו משיק לנושא חשוב אחר – יחסנו ל"דעת תורה". המאמר במתכוון לא עסק בנושא זה ונרשה לעצמנו להעיר רק הערה אחת לגביו. בציבוריות שלנו ניתן לשמוע (גם) קולות המסבירים כיצד אין אנו רוצים להתייחס לרבנים. ניתן לשמוע אמירות כמו, "אני נגד הערצה עיוורת", וכן, "אנו נגד 'דעת תורה' שיקבע לי למי להצביע בבחירות או כל תחום פרטי אחר". ברם, האם אנו יודעים לאיזו עמדה אנו כן רוצים לחנך את ילדינו (ואת עצמנו)? האם ההתנגדות של אנשים מסוימים ליחס שציבורים אחרים נותנים לרבנותיהם לא הביא לשכחת הצורך לחנך ליחס ראוי כלפי רבנים בכלל? מהי אמונתנו ותפיסתנו התורנית בנושא יסוד זה?

כשם שאדם מצווה בכבוד אביו ויראתו כך הוא חייב בכבוד רבו ויראתו יתר מאביו. שאביו מביאו לחיי העולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא (רמב"ם, הלכות תלמוד תורה).

מסביב לדפים

1. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.
2. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי חינוך וחיים המתאימות לרוח של "בעין חינוכית", מוזמנת לשלחן אליי: vyg8@zahav.net.il.
3. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 132, חי' בטבת תשע"ד